

เทคนิคการเป็นวิทยากรมืออาชีพ

บทบาทและเทคนิคการเป็นวิทยากร

การเป็นวิทยากรนั้นใคร ๆ ก็ทำได้ แต่การเป็นวิทยากรที่ดีคงไม่่ง่ายอย่างที่คิดกัน เพราะการทำหน้าที่วิทยากรมีความจำเป็นต้องอาศัยการพูดหรือการสื่อสารเป็นอย่างมาก ถ้าไม่ได้รับการฝึกฝนอบรมเป็นอย่างดีก็คงจะทำหน้าที่วิทยากรได้ไม่สำเร็จหรือสำเร็จได้ก็ไม่ดีเปรียบไปแล้วการพูดก็เหมือนการว่ายน้ำ ถ้ามีแว่แต่อ่านหรือท่องตำราโดยไม่ลงน้ำหรือกระโดดลงน้ำเสียบ้างก็ไม่อาจจะว่ายน้ำเป็นได้เลย ผู้ที่ศึกษาหลักการ ทฤษฎี วิชา ว่ายน้ำเพียงแต่อ่านตำราก็คงจะจมน้ำตาย เมื่อต้องลงสระเสมือนผู้ที่ศรัทธาวิชาการพูด เพียงแต่ศึกษาทฤษฎีก็อาจจมน้ำตายเมื่อขึ้นเวที

ดังนั้น การเป็นวิทยากรที่ดีและมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ทักษะ เทคนิคต่าง ๆ ในหลาย ๆ ด้าน เช่น การพูด การสื่อสาร การจัดกิจกรรม ฯลฯ

วิทยากร คือ ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นตัวละครสำคัญ ที่จะทำให้ผู้เข้ารับการอบรม เกิดความรู้ความเข้าใจ เกิดทักษะ เกิดทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับเรื่องหรืออบรม จนกระทั่งผู้เข้ารับการอบรมเกิดการเรียนรู้และสามารถจุดประกายความคิด เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ หรือพฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์ของเรื่องหรือวิชานั้น ๆ

เทคนิคการเตรียมตัวเป็นวิทยากรที่ดี

บางคนเชื่อว่าการเป็นวิทยากรที่ดีเกิดจากพรสวรรค์ แต่บางท่านก็เชื่อว่าเกิดจากพรแสวง จะโดยพรประเภทใด ก็ตามวิทยากรที่ดีก็ควรจะมีรู้จักเทคนิควิธีการเตรียมตัว ซึ่งอาจกระทำได้หลายวิธีด้วยกัน กล่าวคือ

๑. การหาข้อมูล โดยวิธีต่าง ๆ เช่น
 - ๑.๑ อ่านตำราหลาย ๆ ประเภท
 - ๑.๒ ฟังจากคนอื่นเล่า หรือฟังจากเทปวิทยุ
 - ๑.๓ ศึกษาจาก วิดีทัศน์ รายการโทรทัศน์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์
๒. สละสมข้อมูลต่าง ๆ โดยจัดเก็บเป็นระบบหรือแบ่งเป็นประเภท เช่น
 - ๒.๑ ประเภทเพลง
 - ๒.๒ ประเภทคำขวัญ คำกลอน สุภาษิต คำคม คำพังเพย และคำประพันธ์ต่าง ๆ
 - ๒.๓ ประเภทคำผวน
 - ๒.๔ ภาษาหูกมม (คิดสวนทางเพื่อให้ผู้ฟังฮา)
 - ๒.๕ ลูกเล่นเป็นชุด หรือประเภทนิทานสั้น ๆ
 - ๒.๖ ประเภทเชาว์ เช่น คำถามอะไรเอ๋ย ฯลฯ
 - ๒.๗ ประเภทเกมหรือกิจกรรม
๓. ศึกษาข้อมูลแต่ละประเภท พยายามจับประเด็นและหูกมมนำเข้าไปในเรื่องที่จะเสนอให้ได้
๔. หัดเล่า ให้เพื่อนหรือคนอื่นฟังในวงเล็ก ๆ ก่อนโดยคำนึงถึง
 - ๔.๑ การเริ่มเล่าให้เด็กฟังและขยายวงถึงผู้ใหญ่
 - ๔.๒ ต้องพยายามหูกมมตอนท้ายให้ได้
 - ๔.๓ ใช้น้ำเสียงที่เหมาะสมในการเล่า

๔.๔ ใช้ลีลาหรือกิริยาท่าทางประกอบการเล่า

อย่างไรก็ตามผู้เปรียบเทียบว่าการเป็นนักพูดหรือวิทยากรที่ดีก็เหมือนกับเด็กหัดขี่จักรยานนั่นเอง โดยยกตัวอย่างแสดงไว้ให้เห็นชัดเจนดังนี้

๑. เด็กอยากได้จักรยาน	:	อยากเป็นวิทยากรมืออาชีพ
๒. หัดขี่แล้วมักจะล้ม	:	ฝึกพูดอาจจะไม่สำเร็จในบางครั้ง
๓. หัดขี่ให้เป็น	:	ฝึกพูดให้เป็นวิธีการ / หลักการ
๔. ขี่ทุกวันก็จะเกิดความชำนาญ	:	ฝึกหรือแสดงบ่อย ๆ จะชำนาญ

คุณสมบัติของวิทยากรที่ดีและมีประสิทธิภาพมีดังนี้

๑. คุณลักษณะทั่วไป

๑. มั่นใจในตนเอง เตรียมพร้อม ซ้อมดี มีสื่อและวิธีการ ที่เหมาะสม
๒. เป็นคนช่างสังเกต คอยสังเกตพฤติกรรมทางกาย วาจา ตลอดจนกระบวนการกลุ่มของผู้เข้ารับการอบรม
๓. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
๔. แก้ปัญหาเฉพาะหน้าเก่ง
๕. มีการวางแผนที่ดี ทั้งเนื้อหาและลำดับขั้นตอนการนำเสนอรวมทั้งสื่อและเครื่องมือการสื่อสาร
๖. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและประสานงานเก่ง
๗. มีบุคลิกภาพที่ดี
๘. มีความเป็นกัลยาณมิตร ยิ้มแย้ม แจ่มใส เป็นกันเอง คอยช่วยเหลือด้วยน้ำใจ มีความเมตตา ยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคลและมีความเห็นใจของผู้เข้ารับการอบรม
๙. เป็นนักประชาธิปไตย มีความยืดหยุ่น รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่สรุปตัดบทง่าย ๆ เมื่อมีผู้เสนอความคิดเห็นที่แตกต่างออกไป
๑๐. มีความจริงใจในการถ่ายทอดความรู้
๑๑. ปฏิบัติตนต่อผู้เข้ารับการอบรมอย่างเสมอภาค ทัศนคติดี วางตนเหมาะสมกับทุกคน
๑๒. มีแบบฉบับลีลาที่เป็นของตนเองยอมรับจุดเด่นและจุดด้อยของตนเอง มีความภูมิใจและเข้าใจ ในบุคลิกภาพของตนเอง และใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อ การเป็นวิทยากร

๒. ต้องรู้จริง

๑. ต้องเป็นคนรอบรู้ ศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ
๒. ต้องรู้รายละเอียดในเรื่องนั้นอย่างเพียงพอ
๓. ต้องเข้าใจเหตุผลของรายละเอียดนั้น
๔. ต้องรู้สมมติฐานหรือความเป็นมาของสิ่งนั้น
๕. ต้องสามารถประยุกต์สิ่งนั้นให้เห็นเป็นจริงได้

๓. ถ่ายทอดเป็น

๑. มีเทคนิคต่าง ๆ เช่น การบรรยาย การนำอภิปราย การสัมมนา กรณีศึกษา การจัดกิจกรรม ฯลฯ เพื่อทำให้เกิดความรู้ เข้าใจง่าย ได้สาระ

๒. พูดเป็น คือ พูดแล้วทำให้ผู้ฟังเข้าใจตามที่พูดได้อย่างรวดเร็ว สามารถพูดเรื่องยาก ซับซ้อนให้เข้าใจง่าย

๓. ฟังเป็น คือ ตั้งใจฟัง ฟังให้ตลอด ขณะที่ฟังต้องควบคุมอารมณ์ ขณะที่ฟังอย่าคิดคำตอบทันที และต่อฟัง จงฟัง เอาความหมายมากกว่าถ้อยคำ

๔. นำเสนอเป็นประเด็นละเอียดสรุปประเด็นให้ชัดเจน

๕. มีอารมณ์ขัน สร้างบรรยากาศในการอบรมได้อย่างเหมาะสม

๖. มีประสิทธิภาพในการอบรม สามารถเชื่อมโยงทฤษฎีเข้ากับการปฏิบัติได้ดี มองเห็นเป็นรูปธรรม

๗. ใช้ภาษาพูดได้ดี ใช้ภาษาง่าย ๆ รู้จักเลือกภาษาให้ตรงกับเนื้อหาและตรงกับความต้องการและพื้นฐานความรู้ของผู้ฟัง

๔. มีหลักจิตวิทยาในการสอนผู้ใหญ่

๑. ความสนใจในการรับฟังจะเกิดขึ้นจากการรับรู้ถึงเรื่องที่วิทยากรจะพูดหรือบรรยาย

๒. มุ่งประโยชน์ในการรับฟังเป็นสำคัญ

๓. จะตั้งใจและเรียนรู้ได้ดี ถ้าวิทยากรแยกเรื่องที่สอนออกเป็นประเด็น / ขั้นตอน

๔. จะเรียนรู้ได้ดีถ้าได้ฝึกปฏิบัติไปด้วยพร้อม ๆ กับการรับฟัง

๕. จะเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น ถ้าฝึกแล้วได้ทราบผลของการปฏิบัติอย่างรวดเร็ว

๖. จะเรียนรู้ได้ดีเมื่อมีการฝึกหัดอยู่เสมอ

๗. จะเรียนรู้ได้ดีเมื่อเปิดโอกาสให้ใช้เวลาในการทำความเข้าใจ อย่าเร่งรัด เพราะแต่ละคนมีความสามารถในการเรียนรู้ต่างกัน

๕. มีจรรยาบรรณของวิทยากร

๑. เมื่อจะสอนต้องมั่นใจว่ามีความรู้จริงในเรื่องที่จะสอน

๒. ต้องมุ่งประโยชน์ของผู้ฟังเป็นที่ตั้ง

๓. ไม่ควรฉกฉวยโอกาสในการเป็นวิทยากรเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว

๔. ความประพฤติและการปฏิบัติตนของวิทยากร ควรจะสอดคล้องกับเรื่องการสอน

นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะที่สำคัญในการเป็นวิทยากรที่ควรเสนอไว้เพิ่มเติมอีกด้วยว่าวิทยากรที่ดีจะ

๑. ต้องมีกิจกรรมมากกว่าการบรรยาย

๒. ต้องมีการเตรียมตัวที่ดี

๓. ต้องมีสื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี

๔. ต้องมีกิจกรรมที่สอดคล้องกับเนื้อหา เวลา และตรงเวลา

๕. ต้องให้คนตั้งใจในการเรียนรู้ มิใช่ตั้งใจในลีลาการแสดงเพราะวิทยากรไม่ใช่นักแสดง

๖. ต้องคำนึงอยู่ตลอดเวลาว่าวิทยากรมีหน้าที่ไปทำให้เขาเรียนรู้ อย่าไปอวดความรู้แก่เขา และวิทยากรไม่มีหน้าที่พูดให้คนอื่นงง